زۆریی لەشکری مووچەخۆر، نیشانەی پاشکەوتوویی کۆمەڵگە و گەندەڵیی کارگێڕییەکەیەتی

ئەمجەد شاکەلی

یەکێک لەو دەردە هەرە کوشندە و وڵاتوێرانکارانەی تووشی وڵاتانی جیهانی سێیەم دەبێت، زۆریی بەرپرس و کارمەند و مووچەخۆرە، واتە: ئەو کەسانەی، کە مووچە لە حوکوومەت وەردەگرن. لە بەشێکی باشووری کوردستان و لە 1991بە دواوە و تا ئەمرۆ، کاروباری بەڕیوەبردن و دەسەڵات، لە لایەن کارگێڕیی یا کارگێڕیگەلیکی خۆماڵی و کوردستانییەوە، بەڕێوە دەچێت. هەر کۆمەڵە خەڵکێک، وڵاتێک، نەتەوەیەک، بازێڕێک یا تەنانەت خێڵێک، ئەگەر بیانەوێت، کارگێڕییەک دامەزرێنن و خۆیان بەڕێوە ببەن، تەماشای دەوروبەری خۆیان دەکەن و دەنۆڕنە تاقیکردنەوەی خەڵکانیکی شارەزای ئەو بوارە و شارەزایانی ئەو بوارە خڕ دەکەنەوە و پاش دەمەتەقە و گوتوبێژ و تاوتوو و بەراورد و هەڵسەنگاندن و وردەکاریی دیکە و لەبەرچاوگرتن و خوێندنەوەی تایبەندییە خۆماڵییەکان، نموونەیەکی باشی بەڕێوەبردن و کارگێڕیی هەڵدەبژێرن. دەسەڵاتداریەتی کوردستان، لەبری چاولێکردنی وڵاتانێکی پێشکەوتوو و خاوەن تاقیکردنەوەی زۆر و سوودبەخش و لەبری پرس و ڕاگۆڕینەوە و بەراوردکاری، هەر ڕێک شێوە کارگێڕییەکەی عیراقی داگیرکاری کۆپیێ کرد و هەر ئەو ڕێگەیەی ئەوانی گرتەبەر. دیارە ئەو دەردە، زۆریی بەرپرس و کارمەند و مووچەخۆر، تەنێ عیراق و کوردستانی نەگرتووەتەوە، بەڵکە تا ڕادەیەک تەواوی وڵاتانی جیهانی سێیەم بە دەستییەوە دەناڵێنێت. ڕەنگە باشووری کوردستان خراپترین نموونەی وڵاتانی جیهانی سێیەم بێت، چونکە کۆپیی وڵاتێکە، کە خراپترین وڵاتانی جیهانی سێیەمە، ئەویش عیراقە. لەو جۆرە وڵاتانەدا، وەک نەریت، ژمارەی کارمەندانی مووچەخۆر لە زۆریدا، لە لەشکری تێدەپەڕێنن. لە کوردستانیش هەروایە. لە وڵاتانی پیشکەوتوو و بەتەنگ خەڵکی خۆیەوە هاتوو، بۆ نموونە سوێد، ئامار لەمەڕ هەموو شتێکەوە هەیە و پەیتاپەیتا ئەو ئامارانە بڵاو دەکرێنەوە و دەستی هەموو کەسێکیشیان پێ ڕادەگات. بە چرکە تۆ دەتوانیت بزانیت ژمارەی دانیشتووانی ئەو وڵاتە گەیشتوونەتە چەند، چونکە لەدایکبوونی هەر زارۆکێک دەسبەجێ تۆمار دەکرێت. تۆ ئەگەر وەدووی ئەوەوە بیت ژمارەی بینەرانی فلانە کەناڵی تەلەفزیۆن لە کاتێکی دیاریکراودا بزانیت، یا ژمارەی قەرزکردن و خوێندنەوەی فلانە کتێب لە تەواوی کتێبخانەکاندا بزانیت، یا ژمارەی فرۆشتنی چەند شووشەی فلانە جۆری بادە لە ماوەیەکی دیاریکراو و لە بازێڕێکی دیاریکراودا بزانیت، یا ژمارەی گۆڕەکانی فلانە گۆڕستان بزانیت، یا هەر ئامارێکی دیکەت بە خەیاڵدا دێت، تۆ دەتوانێت بە ئاسانی وەدەستی بهێنیت و هەمووی لەبەردەستدا هەیە. لە وڵاتی کوردستان، کە کەمجار ئامار و ژمارە بەرچاو دەکەون، تەنانەت بۆ شتە هەرەپێویستییەکانی ژیانیش، ئەگەر جاروبار ئامارێک دەرکەوێت، مرۆڤ برێک کەیفخۆش دەبێت و پێیوایە شتێکی پربەهای کەوتووەتە بەردەست. بڵاوکراوەی میدیا دەنووسێت:"بەپێی سەرچاوەیەک 986 هەزار مووچەخۆر لە حکومەتی هەرێمی کوردستان وەردەگرن...528000

مووچەخۆر لە سەر میلاکی ئیدارەی هەولێر و 458000 مووچەخۆر لەسەر میلاکی ئیدارەی سلێمانی هەیە"[1].
ئەو مووچەخۆرانەی میدیا باسیان دەکات، کارمەند و مووچەخۆری ئەو دەڤەرەن، کە لە بن دەسەڵاتی پارتیی و یەکیەتییدان، واتە: ئوستانەکانی هەولێر و دهۆک و سلێمانی. ئەگەر تەماشایەکی دانیشتووانی ئەو دەڤەرانە بکەین، هەرچەندە ئامارێکی دروست و فەرمی لەبەردەستدا نییە، پێموانییە ژمارەیان هەرگیز لە چوار میلیۆن کەس پتر بێت. بەراوردێکی ژمارەی مووچەخۆران لەگەڵ دانیشتووانی ئەو دەڤەرەدا بکەین، دەکاتە ئەوەی، کە:
- لە هەر چوار کەسی ئەو دەڤەرە، بە ژن و پیاو منداڵ و پیر و نەخۆش و پەککەوتە و کەمئەندام و...هەموو خەڵکێکی دیکەوە، یەکێکیان کارمەندی حوکوومەتە و مووچە لە حوکوومەت وەردەگرێت.
- ڕێژەی ئەوانەی کارمەندی حوکوومەتن و مووچەی حوکوومەت وەردەگرن دەکاتە 25%ی دانیشتووانی ئەو دەڤەرە.
- ئەو 986000 مووچەخۆرانەی کوردستان، خەڵکانێکن تەمەنیان لە نێوان 18 ساڵان و 63 ساڵاندایە و زۆرینەیشیان پیاون، چونکە وەک قانوون و نەریتێک، کە لە کارگێڕیی عیراقدا هەبوو و لە کوردستانیشدا هەیە، ئەوانەی دەبنە کارمەند و کاری کارگێڕی حوکوومەتی و فەرمی وەردەگرن، تەمەنیان لەو بەینەدایە و ئیدی دوای ئەو تەمەنەیش خانەنشین دەکرێن و چونکە ڕێژەی کارمەندی ژن، لە کوردستان، گەلێک لە ڕێژەی کارمەندی پیاوان، کەمترە.
- ئەو ژمارەی 986000 مووچەخۆرە، تەنێ کارمەندی فەرمی و حوکوومەتی دەگرێتەوە و لەشکرێکی دیکەی مووچەخۆر، کە لە حیزب و کارگێڕیی دیکەی کەرتی تایبەت و کۆمپانیا و شوێنی دیکەوە مووچە وەردەگرن، ناگرێتەوە.
ئەوڕۆ لە کوردستان، بێجگە لە مووچەخۆرانی حوکوومەتی و دەستگا فەرمییەکان، خەڵکانێکی یەکجار فرە، مووچەی شەهیدانە، شۆڕشی ئەیلوولانە(لەکن پارتیی)، شۆڕشی نوێیانە(لەکن یەکیەتیی)، شۆڕشی گوڵانانە (لەکن پارتیی)، پێشمەرگانە، نووسەرانە، ژنی شاخانە، زیندانیی سیاسییانە، دیوەخانانە و...دەیان هینانە و جۆرە مووچەی دیکە وەردەگرن. دیارە ئەم جۆرە مووچەخۆر و مووچانە، لە ڕیزی ئەو 986000 کەسەدا نەژمێردراون. مرۆڤی وا هەیە لە یەک کاتدا چەند دانەیەک لەو مووچانە وەردەگرێت، چونکە بە پێی پێوەرەکانی ئەو وڵاتەی لەمەڕ خۆمان، هیچ کێشە و گرفتێک لەوەدا نییە، خەڵک چەند جۆرە مووچە وەربگرێت. مووچەخۆری کوردستان دەتوانێت مووچەخۆریش بێت و پارەی شەهیدانە و نووسەرانە و زیندانیی سیاسییانە و تەنانەت دیوەخانانەیش وەربگرێت. ئەگەر سەرنجێکی خێرا بدەینە کارگێڕیەکانی کوردستان، دەبینین بەشیکی یەکجار زۆری ئەو کارمەندانەی لەو کارگێڕییانەدا کار دەکەن، زیادەن و بوونیان زیانە و نەبوونیان قازانج. ئەو کارەی، کە لە ژوورێک لە ژوورەکانی کارگێڕییەکدا و بە پێنج شەش کارمەندەوە ئەنجام دەدرێت، تاکە یەک کارمەند زۆر بە ئاسانی دەتوانێت ئەنجامی بدات و گەلێک جاریش کارەکان بە زۆریی بە سەر یەک یا دوو لەو کارمەندانەدا کەڵەکە دەکات. ئەوە هیچ، کە کاتی کارکردن لە کارگێڕییەکانی کوردستاندا زۆرکەمە و بەشێکی زۆری کاتی کارمەندان زۆرجاران بە قسەوباس و دەمەتەقە و خواردن و چایخواردنەوە و نینۆکبۆیەکردن و زەنگلێدان و تەلەفۆنکردن و باسی ئەم و ئەو و گاڵتەوە خەریکن. لە وڵاتێکی وەک سوێد، تاکە یەک کارمەند، کە بۆ خۆی ڕەنگە سەرۆک و بەرپرسی کارگێڕییەک یا بەشێکی کارگێڕییەک بێت، تەواوی کارەکانی ئەو بەشەی خۆی، لە مۆرلێدانی کاغەز و تۆمارکردنی ژمارە و مێژووەوە تا دەگاتە نووسین و وەڵامدانەوەی نامە و گەڕان بە دووی پێشینەی کارەکە و ڕێکخستنی دۆسێ و

[1] میدیا، ژمارە 243، 2006/6/6، لاپەڕەی 1.

پێویستییەکانی نێو ژوور و جێکارەکەی، کە لە کوردستان ئەو کارە دابەشکراوە بە سەر دوازدە سێزدە کارمەنددا، ئەنجام دەدات، بێئەوەی هیچ گازندەیەکی لێوە ببیسرێت و بێئەوەی کاتێک، کە کارەکەی ئەنجام دەدات، خەریکی تەلەفۆن یا خواردن یا پێشوازیی میوان بکات، وەک لە کوردستان دەبینرێت.

ئەوەی لە کوردستان وەدی دەکرێت، هەڵاوسانێکی کارگێڕییە و بەشێکی یەکجار زۆری ئەو کارمەندانە، کە دەتوانم بڵێم پتر لە 70%یان زیادن و تەنێ مفتەخۆرن و بە نەبوونیان کارەکان‌خاستر جێبەجێ دەکرێن و بە 30% کەی دیکەیان، ئەگەر بە جیددی کار بکەن و دڵسۆزییەک و هەست بە بەرپرسیارییەک لە گۆڕێدا هەبێت، تەواوی کارەکان جێبەجێ دەکرێت.

هەرچەندە ئامارێکی دروست لەبەردەستدا نییە، لێ من هیچ گومانێکم لەوەدا نییە، کە بە لای کەمەوە 60-70% داهاتی وڵات و پارەوپووڵی وڵات و حوکوومەت بۆ مووچەی کارمەندان و مەسرەفی کارگێڕییەکان دەڕوات، کە دەشیا بۆ خۆشگوزەرانی خەڵک و خزمەتی خەڵک و دامەزراندن و چێکردن و تۆکمەکردنی ژێرخانی ئابووریی وڵات، بەکار ببرێت.

لە کوردستان تا ڕادەیەک هەموو خەڵک، ژمارەیەکی کەمی لێدەرچێت، مووچەخۆرە و پووڵێک لە حوکوومەت و حیزبەوە وەردەگرێت.

وڵاتێک فرەترین ژمارەی وەزیری لە هەموو جیهاندا لە حوکوومەتەکەیدا هەبێت، چۆن یەک میلیۆن مووچەخۆری نابێت یا چۆن هەموو هاووڵاتانی نابنە مووچەخۆر!.

وڵاتێک خەڵکەکەی چاوەنۆڕی دەستی دەسەڵات و حوکوومەتەکەی بێت و هەمیشە لەپ لەوان پانکاتەوە بۆ مووچە و پووڵ، هەرگیز ملکەچیی و گەندەڵی لێ نابڕێت.

وڵاتێک یەک لەشکری مووچەخۆری هەبێت و ئەوە حاڵی بێت، چۆن دەتوانێت پێش بکەوێت!.

زۆریی مووچەخۆر و کارمەندیی حوکوومەتیی، نیشانەی پاشکەوتوویی کۆمەڵگە و گەندەڵیی کارگێڕییەکەیەتی و دەکاتە زۆریی مشەخۆریی و مشەخۆریی زۆریش هەڵگری یەک پەیامە، ئەویش گەشەپێدان و پەرەسەندن و برەوپێدانی تەنبەڵی و تەوەزەلی و گەندەڵی و داڕووخانی وڵاتە.

2006/6/7